

ROZHOVOR S ... / INTERVIEW MIT ... PhDr. Ing. Zdeněk Matouš, Ph.D., MBA

Ptáme se Zdeňka Matouše, starosty města Krupka...

Pane starosto, můžete říci, co pro město Krupka znamená zapojení do projektu ArchaeoMontan?

V Krupce jsme hrdí na to, že více než roční intenzivní příprava všech podkladů přeshraničního sasko-českého projektu ArchaeoMontan 2018, kterého je historické hornické město Krupka partnerem, se vyplatila. České i německé úřady spolu s orgány Evropské unie schválily projektovou žádost, která obsahovala nejenom záměry a dokumenty týkající se Krupky, ale také všech ostatních zúčastněných partnerů.

Gespräch mit Zdeněk Matouš, Bürgermeister der Stadt Krupka... Herr Bürgermeister, können Sie sagen, was die Einbindung in das Projekt ArchaeoMontan für die Stadt Krupka bedeutet?

Was genau wird im Rahmen des Projekts in Krupka verwirklicht?

Die Bewilligung des Projektantrags war nicht nur für die Befürworter der Montanarchäologie und des mittelalterlichen Bergbaus im Erzgebirge eine sehr gute Nachricht, sondern auch für alle Einwohner und Besucher der Stadt Krupka. Im historischen Zentrum von Krupka in der Husitská Straße wird eine Gebäuderuine, in der ein Touristik-, Konferenz- und Informationszentrum entsteht, wiederhergestellt. Desweiteren wird in Krupka ein grenzüberschreitender Bergbaulehrpfad mit dem Namen „Auf den Spuren der Bergleute“ angelegt. Er verläuft in den Wäldern zwischen Krupka und dem Mückentürmchen und wird in Zukunft auch auf sächsischer Seite fortgesetzt. Der Lehrpfad besteht aus einem großen und einem kleinen Rundweg. Eine besondere Attraktion

pokrač. str. 2 / Fortsetzung auf S. 2

► Slavnostní zahájení stavby infocentra v Krupce 1. 8. / Der feierliche Spatenstich an der Baustelle des Infopoints in Krupka am 1. 8.

Wir in Krupka sind stolz darauf, dass sich die mehr als einjährige intensive Vorbereitung aller Unterlagen des sächsisch-böhmischen Projektes ArchaeoMontan 2018, dessen Partner die historische Bergbaustadt Krupka ist, ausgezahlt hat. Tschechische und deutsche Institutionen haben zusammen mit den zuständigen Organen der Europäischen Union den Projektantrag bewilligt. Dieser beinhaltet nicht nur die Vorhaben der Stadt Krupka, sondern auch die aller anderen teilnehmenden Partner.

Co konkrétně v Krupce v rámci projektu uskutečníte?

Schválení projektové žádosti bylo velmi dobrou zprávou nejen pro všechny příznivce montánní archeologie a středověkého hornictví, ale také pro všechny obyvatele Krupky. V historickém centru Krupky v Husitské ulici na místě budovy, která je dnes spíše zbořením, vznikne nové informační centrum. Další částí projektu v Krupce je vybudování příhraniční naučné hornické stezky „Po stopách horníků“, která vznikne v lesním terénu mezi Krupkou a Komáři vízkou a v budoucnu by měla pokračovat na saské straně hranice. Stezka bude mít velký a malý okruh a celá trasa bude vybavena informačními interaktivními tabulemi. U kaple sv. Wolfganga na samém hřebeni Krušných hor pak bude postaven dřevěný přístřešek, kde si turisté budou moci odpočinout. Harmonogram prací v Krupce je stanoven tak, že stavba informačního centra již začala v červenci letošního roku a jeho dokončení a slavnostní otevření je plánováno na přelom roku 2017/2018. Realizace obou okruhů naučné stezky „Po stopách horníků“, je plánována na léto 2017.

► Unter Tage in Dippoldiswalde / Podzemí v Dippoldiswalde

Foto: Martin Jähnichen
Design: O. GRAEF

KALENDARIUM • ZÁŘÍ / SEPTEMBER • ŘÍJEN / OKTOBER

Výstavy / Ausstellungen

16. 7. – 31. 10. 2016

Silberrausch und Berggeschrey

Stříbrná horečka a volání hor

Klosterpark Altzella, Zellaer Straße 10, Nossen

Od / Ab 1. 8. 2016

Projekt ArchaeoMontan

Městský úřad, Mariánské nám. 32, Krupka

Konference / Konferenz

19. – 23. 9. 2016

Archaeologia Historica

Přednáška K poznání kulturního prostředí

důlních areálů z 16. století v Jáchymově

Referat Neue Erkenntnisse zum kulturellen

Umfeld des Bergbauggebietes Jachymov im 16. Jh.

Ondřej Malina - Pavlína Schneiderwinklová, NPÚ Loket

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích,

Braňšovská 31a, České Budějovice

Konference / Konferenz

6. – 8. 10. 2016

Stříbrná Jihlava

Přednášky členů týmu projektu ArchaeoMontan

Referate der Teammitglieder des Projektes

ArchaeoMontan

Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 57, Jihlava

30. 10. 2016

Referat zur Ausstellung

Silberrausch und Berggeschrey

Přednáška k výstavě

Stříbrná horečka a volání hor

Bergbauunternehmungen des Klosters Altzelle

im hohen und späten Mittelalter

Důlní podnikání kláštera Altzelle ve vrcholném

a pozdním středověku

Ivonne Burghardt, LfA Dresden

Klosterpark Altzella, Zellaer Straße 10, Nossen

für Familien mit Kindern stellen die entlang der Strecke aufgestellten interaktiven Informationstafeln dar. An der Kapelle des Hl. Wolfgang direkt auf dem Erzgebirgskamm wird ein hölzerner Rastplatz gebaut, wo sich die Wanderer ausruhen können. Der Arbeitsplan für Krupka sieht den Beginn des Baus für das Informationszentrum bereits im Juli dieses Jahres vor. Die Fertigstellung samt feierlicher Eröffnung ist für den Jahreswechsel 2017/2018 geplant. Die Realisierung der beiden Rundwanderwege des Bergbaulehrpfades „Auf den Spuren der Bergleute“ ist für den Sommer 2017 geplant.

Jak vnímáte ostatní aktivitu, které se v projektu ArchaeoMontan v průběhu tří let uskuteční?

Práci ostatních projektových partnerů vidím jako stěžejní. Výzkumné archeologické činnosti v terénu, ošetření a konzervování nalezených artefaktů, archivace a zpracování příslušných dokumentací jsou jádrem projektu ArchaeoMontan. Samozřejmě součástí je také následné seznámení odborné i laické veřejnosti s výsledky celého projektu prostřednictvím odborných konferencí a výstav. Počítáme s tím, že také v Krupce, pokud to bude technicky a organizačně možné, proběhne některá z výstav, která by prezentovala činnost všech subjektů zainteresovaných v projektu ArchaeoMontan. O výzkumných metodách partnerů při hledání a zkoumání pozůstatků středověkého hornictví bude natočen krátký film, jehož premiéra proběhne na přelomu roku 2017/2018 u příležitosti slavnostního otevření zmíněného informačního centra.

Wie bewerten Sie die anderen Aktivitäten, welche im Projekt ArchaeoMontan im Laufe von drei Jahren verwirklicht werden?

Das Arbeits- und Aufgabenspektrum unserer Projektpartner ist vielfältig: so gehören die archäologischen Forschungsarbeiten im Gelände, die Bergung und Konservierung der archäologischen Funde, die Archivierung und Aufarbeitung der dazugehörigen Dokumentation und historischen Quellen zu den Kernaufgaben des ArchaeoMontan-Projektes. Ein weiterer selbstverständlicher Bestandteil ist auch die darauf folgende Vermittlung und Präsentation der Projektergebnisse mittels Fachkonferenzen, Ausstellungen, Publikationen, Flyern und Infotafeln an das interessierte Fach- und Laienpublikum. Wir planen – sofern dies technisch und organisatorisch möglich ist – dass auch in Krupka eine der Ausstellungen gezeigt werden kann, welche die Ergebnisse aller tschechischen und deutschen Projektpartner darstellen soll. Darüber, wie aufgrund der Ergebnisse der mittelalterliche Bergbau rekonstruiert werden kann, wird ein Kurzfilm gedreht, dessen Premiere anlässlich der feierlichen Eröffnung des Informationszentrums zum mittelalterlichen Bergbau im Erzgebirge in Krupka zum Jahreswechsel 2017/2018 gezeigt wird.

Město Krupka, Stadt Krupka

„SILBERRAUSCH UND BERGGESCHREY. ARCHÄOLOGIE DES MITTELALTERLICHEN BERGBAUS IN SACHSEN UND BÖHMEN“

Vom 16.07.2016 bis zum 05.06.2017 ist die Wanderausstellung „Silberrauch und Berggeschrey. Archäologie des mittelalterlichen Bergbaus in Sachsen und Böhmen“ im Kloster Altleitzella (bei Nossen) zu sehen. Auf einer Fläche von ca. 300 m² werden über 150 Exponate aus dem sächsischen und böhmischen Erzgebirge sowie aus anderen bedeutenden Montanregionen des Mittelalters präsentiert. Im Mittelpunkt der Ausstellung stehen die europaweit einzigartigen Befunde und Funde aus den Silberbergwerken von Dippoldiswalde und Niederpöbel im Ostergebirge, nur 30 km südwestlich von Dresden. Die Entdeckung der Funde ist dank ihres außergewöhnlich guten Erhaltungszustandes ein Glücksfall für die europäische Montanarchäologie. Gezeigt werden unter anderem Haspelteile, Erztröge, Schaufeln, Kratzen und andere Werkzeuge aus dem 12. und 13. Jahrhundert, welche die mittelalterlichen Bergleute zurückließen, als sie die Bergwerke aufgegeben haben. So vermitteln sie eindrucksvoll einen lebendigen Einblick in die Betriebsorganisation eines mittelalterlichen Silberbergwerks und die bergmännischen Arbeitsabläufe, angefangen vom Grubenausbau, der Gewinnung und Förderung der wertvollen Erze sowie der Fahrung bis hin zur Wasserhaltung und Beleuchtung.

Neben der Welt unter Tage widmet sich die Ausstellung auch dem obertägigen Geschehen. Zahlreiche Exponate informieren über die Erzaufbereitung, Verhüttungsprozesse und das Probierwesen sowie über die Entwicklung des Münzwesens und die Weiterverarbeitung des Silbers in den mittelalterlichen Münzprägestätten von Freiberg und Kuttenberg. Vom Alltagsleben der Berg- und Hüttenleute, Handwerker und Kaufleute erzählen zahlreiche Funde aus den mittelalterlichen Bergstädten des sächsisch-böhmischen Erzgebirges.

Einen weiteren Schwerpunkt bilden die archäologischen und interdisziplinären Untersuchungsmethoden des deutsch-tschechischen ArchaeoMontan-Teams, das seit 2012 den mittelalterlichen Bergbau in Sachsen und Böhmen erforscht.

Dank zahlreicher Medienstationen mit Filmbeiträgen und 3D-Animationen ist ein abwechslungsreicher Rundgang rund um den mittelalterlichen Bergbau entstanden. Im Eintrittspreis inbegriffen ist zudem eine kurzweilige Hörführung mit Interviews, Spielszenen und interessanten Informationen zu den Exponaten.

Wendy Eixler M.A., Dippoldiswalde

„STŘÍBRNÁ HOREČKA A VOLÁNÍ HOR – ARCHEOLOGIE STŘEDOVĚKÉHO HORNICTVÍ V SASKU A V ČECHÁCH“

Od 16. 7. 2016 do 5. 6. 2017 je v klášteře Altleitzella k vidění putovní výstava „Stříbrná horečka a volání hor – archeologie středověkého hornictví v Sasku a Čechách“. Na ploše o velikosti přibližně 300 m² je prezentováno přes 150 exponátů jak ze saské a české části Krušných hor, tak z jiných ve středověku významných montánních regionů. Středobodem výstavy jsou celoevropsky jedinečné nálezy ze stříbrných dolů v Dippoldiswalde a Niederpöbel ve východním Krušnohoří, 30 km jihozápadně od Drážďan. Objevení nálezy bylo – díky jejich

► Holzkratzen / Dřevěné škrabky

© Landesamt für Archäologie Sachsen

► Dreieckstiegel / Trojúhelníkový tyglik

© Landesamt für Archäologie Sachsen

neobyčejnému stupni zachování – opravdu šťastnou náhodou pro evropskou montánní archeologii. Vystaveny jsou části vrátků, necky na rudu, lopaty, škrabky a další nářadí z 12. a 13. století, které středověcí horníci na místě zanechali.

Nástroje tak živě zprostředkovávají působivý náhled na organizaci provozu středověkého dolu na stříbro a pracovní postupy horníků počínaje výstavbou šachty přes fáraní a dobývání až po těžbu vzácných rud a odvodňování a osvětlování.

Kromě světa v podzemí věnuje také dění na povrchu. Četné exponáty poskytují informace nejen o úpravě rudy, hutnických a zkušebních procesech, ale i o rozvoji mincovnictví a o dalším zpracování stříbra ve středověkých mincovnách ve Freibergu a Kutné Hoře. O běžném životě horníků, řemeslníků a obchodníků vyprávějí četné nálezy ze středověkých horských měst sasko-českého Krušnohoří. Významné téma výstavy tvoří inovativní interdisciplinární metody výzkumu německo-českého týmu projektu ArchaeoMontan, který již od roku 2012 zkoumá středověké hornictví v Sasku a Čechách.

Díky mnoha mediálním stanovištím s filmovými příspěvky a 3D-animacemi vznikla rozmanitá prohlídková trasa napříč celým středověkým hornictvím. V ceně vstupenky je zahrnutý krátký audioguide s rozhovory, hranými scénami a zajímavými informacemi o exponátech.

Wendy Eixler M.A., Dippoldiswalde

© Landesamt für Archäologie Sachsen

► Erzmulde / Necičky

© Landesamt für Archäologie Sachsen

► Deckelknäuf in Gestalt eines Berggeistes /
Úchyt poklice v podobě skřítky

Bestand für die Erforschung des mittelalterlichen Bergbaus nutzbar zu machen, wird dieser nach den heute geltenden Richtlinien des Sächsischen Hauptstaatsarchivs neu erschlossen.

Im Rahmen der Erschließung wird der Archivbestand durch den Projektpartner IWTG zudem auf Informationen zum frühen Bergbau im Erzgebirge vom 12. bis 15. Jahrhundert ausgewertet. Vor allem die im Bestand des Oberbergamtes Freiberg zusammengefassten Sammlungen alter Nachrichten über die einzelnen erzgebirgischen Bergreviere enthalten zahlreiche wichtige Informationen zum mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Bergbau. Eine umfassende Analyse erfolgt für die sächsischen Teile der beiden Referenzgebiete des Projektes in den früheren Bergbaurevieren zwischen Dippoldiswalde und Zinnwald sowie um Jöhstadt (Erzgebirgskreis). Im Ergebnis der Aufarbeitung und Erschließung des Archivbestandes werden Historiker, Archäologen und auch Laienforscher schneller und zielsicherer auf die Daten zugreifen können. Außerdem wird das Sächsische Oberbergamt in Ergänzung zu den Bergschadenkundlichen Analysen in die Lage versetzt, genauere Angaben zu Verdachtsflächen des Altbergbaus treffen zu können.

Dipl.-Ind. Arch. Axel Rüttrich, TU Bergakademie Freiberg, IWTG

DIE ERSCHLIEßUNG DES ARCHIVBESTANDES DES SÄCHSISCHEN OBERBERGAMTES FREIBERG IM BERGARCHIV FREIBERG

Das Institut für Industriearchäologie, Wissenschafts- und Technikgeschichte (IWTG) an der Technischen Universität Bergakademie Freiberg führt als Partner im Projekt ArchaeoMontan eine Erschließung des Archivbestandes des Sächsischen Oberbergamtes im Bergarchiv Freiberg durch. Die Bestände des Bergarchivs als Einrichtung des Sächsischen Staatsarchivs sind wichtige Datenquellen für die Erforschung der Geschichte des erzgebirgischen Bergbaus. Das Archiv in Freiberg verwahrt im Freiburger Schloss circa 4.500 laufende Meter Schriftgut, darunter etwa 65.000 Karten, Pläne und Risse. Die Geschichte

► Dipl.-Ind. Arch. Axel Rüttrich bei der Durchsicht der Archivalien im Bergarchiv Freiberg / Dipl.-Ind. Arch. Axel Rüttrich při práci s archiváliemi v Horním archivu Freiberg

dieses wohl größten mitteleuropäischen Montanarchivs reicht bis ins 17. Jahrhundert zurück. Den Ursprung seiner Entstehung bildete die Verwaltungsüberlieferung des Oberbergamts Freiberg, das sich im 16. Jahrhundert als mittlere Montanverwaltungsebene im albertinischen Sachsen etablierte.

Einer der wichtigsten Bestände des Sächsischen Bergarchivs bilden deshalb auch die unter der Bestandsnummer 40001 aufbewahrten Archivalien des Oberbergamtes Freiberg aus den Jahren 1407 bis 1942 mit 4.402 Einzeltiteln. Dieser Archivbestand verfügt bislang lediglich über ein Findhilfsmittel in Form einer Übertragung eines Behördenverzeichnisses aus dem 19. Jahrhundert. In der Praxis hat sich herausgestellt, dass die Erschließungsinformationen dieses Findhilfsmittels in der Regel unzureichend, teilweise sogar falsch bzw. irreführend sind und nicht modernen Archivstandards entsprechen. Um den

ZPŘÍSTUPNĚNÍ ČÁSTÍ ARCHIVÁLIÍ VRCHNÍHO BĀŇSKÉHO ÚŘADU V HORNÍM ARCHIVU FREIBERG

Institut pro industriální archeologii, dějiny vědy a techniky při TU Freiberg zpřístupňuje v rámci projektu ArchaeoMontan fond Vrchního báňského úřadu v Horním archivu Freiberg. Fondy Horního archivu, který je pobočkou Saského státního archivu, jsou důležitým zdrojem pro výzkum historie krušnohorského hornictví. Archiv ve Freibergu uchovává ve freiberském zámku přibližně 4.500 běžných metrů archivního materiálu, z toho přibližně 65.000 map, plánů a nákrešů.

Historie tohoto asi největšího středoevropského hornického archivu sahá až do 17. století. Jeho vznik je spojen se správní tradicí Saského vrchního báňského úřadu ve Freibergu, který se v 16. století etabloval v albertinském Sasku.

Jednou z nejdůležitějších součástí Saského horního archivu je fond Vrchního báňského úřadu Freiberg, který obsahuje 4.402 jednotek z let 1407 až 1942. Ten disponuje dosud jen pomocným rejstříkem ve formě konverze úřední knihy z 19. století. V praxi se ovšem ukázalo, že tato pomůcka zpravidla nevyhovuje pro získání potřebných informací, částečně je dokonce zavádějící a nepřesná a neodpovídá současnému modernímu standardu archivnictví. Aby bylo možné tento fond využívat, je potřeba jej nově uspořádat podle směrnic práce s archivními fondy Saského státního archivu.

V rámci zpřístupnění bude inventář fondu Institutem vyhodnocen se zaměřením na informace k ranému hornictví v Krušných horách od 12. do 15. století. Zejména sbírky starých zpráv o krušnohorských důlních revírech, které fond obsahuje, skýtají mnohé důležité informace ke středověkému a novověkému hornictví. Zevrubná analýza proběhne pro saskou část obou referenčních regionů projektu, tedy bývalých důlních revírů mezi Dippoldiswalde a Zinnwaldem, jakož i pro okolí Jöhstadt. Ve výsledku bude historikům, archeologům i laickým badatelům umožněn rychlejší a cílenější přístup k fondu. Saský vrchní báňský úřad bude díky tomu moci přesněji posuzovat rizikové plochy související se starou hornickou činností.

Dipl.-Ing. Arch. Axel Rütthrich, Technická univerzita Freiberg, IWTG

ARCHEOLOGICKÝ TÝM PRACUJE NEJEN V TERÉNU

V letošním roce slaví hornictví v Jáchymově 500 let od první písemné zmínky. Rok 1516 jistě není přesným počátkem zdejšího dolování, ale význam doby krátce po skončení středověku je pro město nepochybný. Právě v 1. polovině 16. století – v době první stříbrné horečky – vznikla i většina odvalů viditelných v západním sousedství Jáchymova.

Obraz historického dolování v Jáchymově i v sousedních revírech skládáme postupně jako mozaiku z drobných dílů písemných zpráv k jednotlivým dolům i z vrstev, které pokrývají celý prostor, ale nedají nám jasnou představu o datování. Jeden a tentýž povrch krajiny byl společný všem historickým obdobím a každé z nich na něm zanechalo své stopy. Jednou z takových poznávacích vrstev je i digitální model terénního reliéfu (DMR), vytvořený z dat leteckého laserového skenování (též LLS či LiDAR). Tato technologie umí nahlédnout pod lesní porost a odhalit památky po staletích hornické činnosti. Přestože mladší období často převrstvila díla starších etap, archeologie může rozlišit, kdy se na daném místě těžilo. Díky tomu, že horníci dříve sídlili v těsné blízkosti dolů a používali keramické nádoby, které se často měnily, máme šanci určit období, kdy na místě pracovali. Mohutné odvaly hlusiny, přemístěné z podzemí, dlouhé řady jam (pinek), dodnes patrné části vodních náhonů nebo klikaté příkopy uranového průzkumu jsou jen nejviditelnější svědectvím dob, kdy bylo hornictví hlavním zdrojem bohatství.

Každý příběh však jednou končí a po útlumu hornictví bylo nutné hledat jiné způsoby obživy. Zarovnávání terénu pro pastviny, pole a louky proběhlo na mnoha místech krušnohorské krajiny, kde se vyčerpaly zdroje rudného bohatství. Postupný zemědělský tlak na krajinu směrem od města je dobře vidět i u Jáchymova na mapě stabilního katastru z 19. století. Pravidelná parcelace, optimální pro pozemkovou a daňovou evidenci, zde doslova naráží na starší hornickou minulost řidící se jen průběhem rudných žil. Světle hnědé pastviny a políčka na rovném či zarovnaném terénu obcházejí dosud nerozvezené odvaly hlusiny s lesíky. Dále od města se v tmavě hnědé jednolitě ploše, jak v 19. století tak i dnes, rozprostírá už jen rozbrázděná „hornická krajina“.

Jevišťe historické krajiny je tedy otevřeno. Úkolem archeologie v projektu ArchaeoMontan je najít a pochopit počátky hornictví, které tak dramaticky dotvořilo krušnohorskou krajinu.

Mgr. Ondřej Malina Ph.D., NPÚ ÚOP Loket,

DAS ARCHÄOLOGIE-TEAM ARBEITET NICHT NUR IM GELÄNDE

In diesem Jahr feiert der Bergbau in Jáchymov den 500. Jahrestag seiner ersten schriftlichen Erwähnung. Das Jahr 1516 ist sicher nicht der exakte Zeitpunkt, der den Beginn des hiesigen Bergbaus markiert, aber die Bedeutung des Zeitraums vom ausgehenden Mittelalter zur Frühen Neuzeit lässt sich für

diese Stadt nicht leugnen. Gerade in der ersten Hälfte des 16. Jh., in der Zeit des ersten „Silberrausches“ in Jáchymov, entstand ein Großteil der Halden, die noch heute sichtbar sind.

Das Bild des historischen Bergbaus in Jáchymov und den Nachbarorten lässt sich aus schriftlichen Nachrichten zu den einzelnen Bergwerken und aus den archäologischen Befunden, aus diesem Gebiet, mosaikartig zusammenfügen. Allerdings liefert uns dieses Bild noch keinen Aufschluss zu einer genauen Chronologie der Bergbauphasen, denn ein und derselbe Befund kann gleichermaßen Bestandteile mehrerer historischer Betriebsperioden sein, wobei jede von ihnen ihre Spuren hinterlassen hat. Ein Mittel, welches zur Erkennung von Befunden und Perioden eingesetzt werden kann, ist das Digitale Geländemodell (DGM), welches aus Daten des Laserscann (LiDAR oder ALS) erstellt wird. Mit dieser Technologie kann man quasi unter den Baumbestand der Wälder sehen und enthüllt damit auch die Denkmäler des jahrhundertealten Bergbaus. Auch wenn die jüngeren Epochen oft die älteren Befunde überlagern, kann die Archäologie herausstellen, wann an welchem Ort etwas abgebaut wurde. Da die Bergleute im Mittelalter häufig in unmittelbarer Nähe der Gruben siedelten und für den täglichen Gebrauch Keramikgeschirr verwendeten, welches sich im Laufe der Jahrhunderte in seiner Art änderte, haben wir heute über die Keramikbestimmung die Möglichkeit, die Betriebs- und Siedlungsperioden an diesen Orten genau zu bestimmen. Mächtige Halden, lange Pingenzüge, bis heute sichtbare Teile angelegter Wasserleitungen oder die durch Erkundung von Uranlagerstätten entstandenen verwinkelten Suchgräben zählen zu den sichtbarsten Zeugnissen jener Zeiten, als der Bergbau die Hauptquelle für Reichtum und Wohlstand darstellte.

Jede Geschichte hat jedoch einmal ein Ende und mit dem Niedergang des Bergbaus war es notwendig, andere Existenzmöglichkeiten zu finden. vielerorts in der erzgebirgischen Landschaft wurde das Gelände um die ehemaligen Bergwerke weiträumig eingeebnet, um Weideland zu schaffen. Die spätere Überprägung der Montanlandschaft offenbart sich auf der Karte des Franziszeischen Katasters aus dem 19. Jahrhundert. Deutlich erkennbar ist die regelmäßige Parzellierung – optimal für die Grundstücks- und Steuererfassung – die hier auf die ältere Bergbauvergangenheit prallt, welche sich nach dem Verlauf der Erzadern richtete. Hellbraunes Weideland und Felder auf geradem oder planiertem Gelände umgeben bislang mit Wäldchen bewachsene unplanierete Halden. Etwas weiter von der Stadt entfernt erstreckt sich bis heute eine zerfurchte Bergbaulandschaft in Form einer einheitlich dunkelbraunen Fläche.

Der Schauplatz zur Erforschung der geschichtlichen Landschaftsentstehung ist also eröffnet. Die Aufgabe der Archäologie im Projekt ArchaeoMontan besteht nun darin, die Anfänge des Bergbaus, welcher auf dramatische Weise die erzgebirgische Landschaft umgestaltet hat, zu finden und zu erforschen.

Mgr. Ondřej Malina Ph.D.,
Nationales Institut für Denkmalpflege, Außenstelle Loket

► Podkladová data ČÚZK. Mapa stabilního katastru: <http://archivnimapy.cuzk.cz>

► Jáchymov, odvaly na žilách Schweitzer a Elias: zleva současná ortofotomapa, uprostřed digitální model reliéfu z dat leteckého laserového skenování, vpravo mapa stabilního katastru z roku 1842.

Jáchymov, die Halden an den Erzgängen Schweitzer und Elias: links die aktuelle Orthofotokarte, in der Mitte das Digitale Geländemodell aus Daten des Laserscann, rechts die Karte des Franziszeischen Katasters vom 1842.

